

Telegraful Român

ORGANUL OFICIAL AL ARHIEPISCOPIEI ORTODOXE ROMANE DE ALBA-IULIA ȘI SIBIU
ȘI AL EPISCOPIILOR CLUJ ȘI ORADEA

Abonamentul
pentru parohii cl. I Lei 40; cl. II Lei 30; cl. III Lei 25. Particulari Lei 25. Autorități și străine (ste Lei 50. De sprijin Lei 75. Pentru America 10 Dolari.

Articolele și corespondența
se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai 35. — Articolele nepublicate nu se inapoiază. — Scrisorile nefrancate se refuză.

Prețul inserțiunilor
un cm.² 60 Bani pentru odată; dacă se publică de mai multe ori se dă rabat corespunzător.
Inserțiunile se adresează ADMINISTRĂȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, strada 1 Mai Nr. 35.

Relații între Biserica ortodoxă din Ardeal și Biserica ortodoxă rusă

Între poporul românesc și marele nostru vecin din Răsărit au existat relații vechi și multiple. Între statele acestor două popoare, au existat legături politice și bisericești, culturale și artistice. Fără îndoială că aceste legături au fost mai intense între Moldova și Rusia, dar ele nu au lipsit nici între celelalte provincii românești și marele nostru vecin din Răsărit. Este adevărat că principii ardeleni nu aveau legături politice cu Moscova. În schimb nu au lipsit legăturile bisericești între Ardeal și Rusia. Datorită unor împrejurări politice favorabile, Biserica ortodoxă rusă ca Biserică a unui popor mare, a cîștigat o importanță din ce în ce mai mare. Mai ales după căderea Constantinopolului și desființarea imperiului Bizantin, celelalte Biserici ortodoxe pierzînd din însemnătatea pe care au avut-o pînă acum, sărăcite și ducînd o existență grea, au început să-și îndrepte privirile spre Biserica ortodoxă rusă care avea acum un rol protector față de celelalte Biserici surori. Ea era sprijinită de statul rus, care și el avea acum rolul pe care-l avea înainte imperiul Bizantin, de protector al popoarelor ortodoxe. Astfel o mulțime de fețe bisericești și-au îndreptat pașii spre Moscova, pentru a cere ajutor material și moral pe seama Bisericii lor.

Vestea că nimeni din cei care s-au hotărît să facă drumul lung pînă la Moscova nu s-a întors de acolo cu mina goală și nemîngăiați, nu a rămas necunoscută nici în Ardeal. Ghenadie arăta cum credincioșii ortodocși din Ardeal sunt „toată ziua în lipsuri, strîmtori și necazuri multe” și recomanda Țarul pe cei trei călugări din mănăstirea Prislopului ca să-i ajute pentru a putea „răscumpăra sfînta mănăstire din mina ungușurilor” și ca să poată clădi sfînt locaș (Silviu Dragomir: „Contribuții privitoare la relațiile Bisericii românești cu Rusia în veacul XVII” Analele Acad. Rom. 1912. Mem. Sect. Istorice, Seria II, tom. 34, p. 1444—1445. Anexa III). Dacă scrisoarea lui Ghenadie era adresată Țarului, scrisoarea de recomandare a igumenului Antonie dată celor trei călugări și care era redactată în aceiași termenii, se adresa Patriarhului Moscovei (Idem, p. 1942—3, anexa II). Deși cei trei călugări n-au avut norocul să ajungă pînă la Moscova, drumul spre acest centru al Ortodoxiei va fi făcut de acum înainte și de alte fețe bisericești din Ardeal. Acest drum l-a făcut și mitropolitul Ilie Iorest, după ce a scăpat din închisoarea în care a fost aruncat de principele Ardealului pentru credința lui. Înarmîndu-se cu scrisoarea de recomandare din partea ierarhilor

din Moldova unde s-a așezat la mănăstirea Putna după eliberarea lui din închisoare și a unor egumeni și cu pașaport din partea domnitorului Vasile Lupu (Idem, p. 10 și anexele XIX și XX), Iorest a ajuns la 1645 în Moscova, de unde s-a întors cu frumoase daruri. Astfel a putut să-și achite datoria de 1000 florini imprumutată de Rakoczy pentru a fi eliberat din temniță, datorie pentru care garantaseră 24 fruntași din Alba-Iulia.

După vreo 7 ani se duce în capitala țării rusești mitropolitul Sofronie care-și avea reședința la Lipova sau în mănăstirea Bodrog, avînd cu sine mai mulți însoțitori și se întoarce dela Moscova cu bogate daruri în bani și cărți.

Nu numai pentru a primi ajutor pentru refacerea mitropoliei strîcătă de Turci și Tătari și arsă de dușmanii ei va fi mers marele mitropolit Sava Brancovici în 1668 la Moscova, ci și minat de dorul de a vedea strălucirea Bisericii rusești și a putea lua contact cu Patriarhii și mitropoliții ortodocși din Răsărit, strînși acolo în Sinod. Despre strălucirea Bisericii rusești îi va fi povestit tatăl său care a însoțit pe unchiul său mitropolitul Loghin în călătoria ce a făcut acesta în anul 1629 la Moscova. Mitropolitul Sava s-a bucurat de cea mai bună primire, făcînd o impresie deosebită la Moscova și astfel se explică nu numai darurile deosebite cu care a fost încărcat la reîntoarcere, ci și hrîsovul care i s-a acordat de a putea merge tot din 7 în 7 ani în Rusia, după ajutor.

Astfel de favoruri se acordau numai celor care dovedeau că au merite deosebite, sau au știut să cîștige favorul deosebit al Țarului.

Către sfîrșitul secolului 17 legătura Bisericii ardeleni cu Biserica rusească se menține prin preoții și protopopii din Brașov care se duc la Moscova după ajutoare. Printre aceștia amintim pe popa Oprea și Chîprian și protopopul Vasile Hoban, care au venit cu ajutoare frumoase pentru biserica lor din Brașov și mîngăiați și întăriți sufletește în credința lor ortodoxă. La curtea lui Petru cel Mare un alt brașovean făcea servicii bune de „Velpisar și canțilar”. Acesta a fost Teodor Corbea, iar mai tîrziu la aceeași curte era întrebuintat pentru corespondența curții din Moscova cu domniile din Moldova și Țara Romînească Daniel Corbea, care era de origine tot din Brașov (Silviu Dragomir: „Relațiile bisericești ale Romînilor din Ardeal cu Rusia în veacul al XVIII-lea”. Sibiu 1914, p. 5).

După ce Ardealul trece în anul 1668 în

stăpînirea Habsburgilor, Curtea din Viena, pentru a spori numărul catolicilor care s-au impuținat foarte mult și pentru a contrabalansa puterea politică a calvinilor în Ardeal, caută să atragă pe Romîni la unirea cu Roma. Prin această unire Habsburgii urmăreau ca pe lingă granița politică care-i despărțea pe Romîni din Ardeal de cei din Țările Romîne, să mai statornicească între ei și o graniță religioasă.

Folosindu-se de propaganda iezuită și știind să exploateze situația materială proastă în care se afla preoțimea romînă din Ardeal, prin promisiuni și presiuni au ademenit o parte din preoțime la unire. Poporul credincios, care la început nici n-a voit să știe de unire, cu toate mijloacele de represiune folosite de habsburgi, nu și-a părăsit legea. În lupta aceasta dramatică pentru apărarea credinței strămoșești, Romîni ardeleni au primit un sprijin puternic din partea mitropolitului sîrbesc din Carlovți, dar mai ales din partea Bisericii rusești, care le-a dat un sprijin prețios prin mijlocirea puterii politice de stat. Astfel legăturile bisericești ale Romînilor ardeleni cu Biserica rusească și cu marele imperiu se întăresc și mai mult în secolul 18 decît în secolul precedent.

Legăturile ce au existat între biserica din Brașov și Biserica rusească la sfîrșitul secolului 17 se reliau tot printr-un brașovean, Atras de splendoarea Bisericii rusești și minat de nevoia de a stringe ajutoare pe seama bisericii sale, iar mai mult pentru a se plînge contra nedreptăților pe care le suferea Biserica sa din partea eterodocșilor, a făcut protopopul Eustatie Vasilievici în anul 1743, drumul lung pînă în Rusia. Pe lingă cărțile primite, el s-a întors și cu o frumoasă sumă de bani de vreo 13.000 florini, din care a putut să-și repare biserica.

Relațiile între ortodocșii din Ardeal și Biserica rusească se întăresc mai mult, mai ales în timpul luptelor pentru apărarea credinței străbune dintre anii 1744—1751. Știm că după trecerea călugărului Visarion din Banat pînă la Săliște, toată opera uniției a fost adînc sdruncinată și era amenințată de o totală prăbușire. În toată luptelor religioase dintre Romîni ortodocși și stăpînire care folosea mijloacele cele mai drastice pentru a-și salva opera unirii clădită pe falsuri și mincună, se duce protopopul Nicolae Pop din Balomir, fostul vicar al episcopului Inochentie Klein, în Rusia pentru a înfățișa forurilor bisericești și țarinei, prigonirile pe care le îndură ortodocșii din Ardeal pentru credința lor. Datorită memoriului înaintat de el țarina Elisabeta îndrumă pe ministrul său dela Viena ca prin intervenția sa la curte să se silească „a isprăvi ca să aibă acel de multe ori pomenit norod românesc din Ardeal, încît este

(Continuare în pag. 2)

Relații între Bis. ort. din Ardeal și Biserica ortodoxă Rusă

(Urmare din pag. 1)

lucrul credinței, deplină slobozire, ca să rămână iar, precum și mai înainte, pe lângă ținerea legii lor cei grecești, fără de nici o împiedicare sau supărare și să aibă voie să țină bisericeștii lor și preoții de legea grecească și nici un fel de strimtoare să nu li se facă" (Idem p. 14-15).

O astfel de intervenție din partea Rusiei în favorul ortodocșilor din Ardeal, între împrejurările politice de atunci, când alianța cu Rusia era mult prețuită de Curtea de la Viena, a fost de mare importanță, iar scrisoarea țarinei către ministrul său din Viena, despre care se spune că circula printre credincioșii ortodocși din Ardeal și care în realitate cuprindea rezultatul intervenției lui N. Pop, a ridicat moralul Românilor ortodocși, întărindu-i în nădejdea că având protecția Rusiei cauza lor va ieși biruitoare. Astfel delegația Românilor ardeleni care mergea la Viena ca să se plîngă împărătesei Maria Terezia de nedreptățile ce li se fac din cauza credinței lor ortodoxe, a ținut legături strinse cu ministrul rusesc din capitala Austriei, informându-l despre toate împilările pe care le sufăr și acesta a intervenit în mai multe rânduri în favorul lor.

Ministrul rusesc de la Viena a înlesnit călugarului Nicodim și soțului său Ioan din Aciliu — pe care-i păștea aceeași soartă ca și pe tovarășii lor Oprea Miclăuș, Popa Măcinic și Ioan din Galeș, care au fost prinși și aruncați în temniță — să fugă în Rusia, dându-le pentru aceașia pașaportul necesar.

În anii 1751—52 ei sunt amintiți că se află la Petersburg. Aci ei au ținut legătură cu Sf. Sinod arătând necazurile pe care le îndură frații lor din cauza credinței și cer să intervină să li asigure Românilor din Ardeal libertatea religioasă. Ei fac propunerea în memoriul înaintat „ca preoții ortodocși din Ardeal să fie Hirotoniți și să atirne de Sf. Sinod al Bisericii rusești”.

În anul 1757 noi aflăm pe Nicodim din nou în Moscova, deci el venise pentru a doua oară în Rusia, pentru a face intervenții în favorul fraților săi prigoniți din cauza credinței. În 1758 trebui și fostul său tovarăș de drum, Ioan din Aciliu, care acum era sfințit preot, să fugă din nou în Rusia, pentru a cere intervenția țarinei în favorul ortodocșilor din Ardeal prigoniți pentru credința lor. Fără îndoială că toate intervențiile făcute ca și tratativele pe care le-a dus Curtea din Petersburg cu Curtea din Viena în favorul ortodocșilor din Ardeal și Ungaria s-au făcut de comun acord cu Sf. Sinod al Bisericii rusești. Numai datorită acestor intervenții repetate și categorice s-a ajuns ca Curtea din Viena să dea Decretul de toleranță din 1759 și să consimtă să numească un episcop pe seama ortodocșilor din Ardeal. Biserica ortodoxă rusă prin mijlocirea puterii politice a dat Românilor ardeleni în lupta lor pentru libertatea religioasă din secolul 18, cel mai puternic sprijin.

Legăturile Bisericii ortodoxe din Ardeal cu Biserica ortodoxă rusă au continuat și după aceea. Aci trebuie să pomenim pe preotul Mihail Popovici care-și descrie călătoria sa din 1770 la Moscova și pe scriitorul făgărășan Ion Codru-Drăguseanu, care lauda în cuvinte frumoase biserica din Moscova; pe marele mitropolit Andrei Șaguna care a ținut tot timpul legătura cu cultura teologică rusească. Prețuirea lui se constată din faptul că la 1872 i-a fost tradus în rusește manualul de drept bisericesc. Aceste legături continuă prin mijlocirea cărților marilor teologi ruși traduse în românește și care circulau și în Ardeal.

După primul război mondial prin unificarea bisericească, ierarhii ardeleni devin membrii Sf. Sinod din București și astfel de aci înainte legă-

turile dintre Biserica ortodoxă română cu Biserica ortodoxă rusă pot fi socotite și ca legături între Biserica ortodoxă din Ardeal cu marea Biserică soră din U.R.S.S. Cu toate că în urma transformărilor produse după Marea Revoluție Socialistă din octombrie, nu au mai existat legături canonice între cele două Biserici surori din România și U.R.S.S., totuși legăturile sufletești dintre ele nu au fost distruse. Biserica ortodoxă română a rămas solidară cu Biserica ortodoxă rusă păstrând astfel unitatea Bisericii lui Hristos. Dovadă despre unitatea sufletească ce s-a păstrat între cele două Biserici, chiar cind nu exista o legătură canonică între ele, este faptul că cu prilejul Sinodului ortodox de la muntele Athos din 1925, Biserica ortodoxă română a susținut punctul de vedere al Bisericii ortodoxe ruse care diferea de cel al celorlalți reprezentanți la acel Sinod, iar cind în 1927 Sinodul rus a condamnat învățătura teologului rus Bulgacov despre „Sofia”, Biserica ortodoxă română a aprobat și ea această hotărîre.

După al doilea război mondial, reluindu-se vechile și fireștile legături ce au existat între cele două țări vecine, s-au reluat și vechile și fireștile legături dintre Biserica ortodoxă română în general ca și între Biserica ortodoxă din Ardeal și Biserica ortodoxă rusă.

Astfel, la Apelul I. P. S. Alexei, mitropolit al Leningradului și Novgorodului și locțiitor al scaunului patriarhal al Bisericii ortodoxe ruse, adresat în august 1944 către clerul și credincioșii români de a sprijini hotărîrea luată de guvernul român la 23 august 1944, de a rupe legăturile cu hitleristii și de a colabora cu marele popor rus pentru alungarea dușmanului comun din hotarele țării noastre, cei dinții au răspuns ierarhii ardeleni. În scrisoarea din 12 octombrie 1944 adresată I. P. S. Mitropolit Alexei ei își exprimau mulțumirea că poporul rus, care a dat Românilor din Ardeal un ajutor atât de prețios în secolele 17 și 18, acum face o nouă jertfă pentru desrobirea Ardealului încătușat prin Dictatul de la Viena. În delegația care a însoțit pe I. P. S. Patriarh Nicodim în prima vizită oficială din 1944 la Moscova prin care s-au reluat vechile legături dintre cele două Biserici surori, a fost reprezentată și Biserica ortodoxă română din Ardeal prin P. S. episcop al Orăzii. Cind I. P. S. Patriarh Alexei a întors vizita Patriarhului Bisericii ortodoxe române, a vizitat și pe ierarhii ardeleni la ei acasă zăbovind mai mult la Sibiu. La prăznuirea celor 500 de ani de la proclamarea autocefaliei Bisericii ortodoxe ruse, sărbătoare care a avut loc la Moscova în iulie 1948, cu care ocazie s-a ținut o conferință a reprezentanților Bisericii ortodoxe, unde s-au desbătut o serie de chestiuni mai importante, a participat și Biserica ortodoxă ardeleană prin reprezentantul ei P. S. episcop Nicolae Colan al Clujului. Din delegația care a însoțit în 1950 pe I. P. S. Patriarh Justinian la Moscova unde s-au tratat probleme care interesează cele două Biserici, a făcut parte și un reprezentant al Bisericii ardeleni, Părintele Vicar Traian Belășcu, de la Arhiepiscopia de Sibiu.

La consătuirea din Moscova care a avut loc în iulie 1951, în care s-a desbătut importanta problemă a acțiunii pentru pace, Biserica ortodoxă din Ardeal a participat prin P. Sf. episcop al Aradului, Andrei.

Astfel după 23 august 1944, s-a putut înnoia firul întrerupt pentru un timp al vechilor legături ce au existat între Biserica ortodoxă din Ardeal și Biserica ortodoxă rusă, prin vizita făcută de I. P. S. Patriarh Alexei Bisericii din Ardeal, prin vizitele făcute de reprezentanții Bisericii ardeleni la Moscova, prin desbaterile în comun a problemelor ce interesează cele două Biserici, prin lupta comună pentru pace, prin legătura permanentă ce există între cele două Biserici, prin publicațiile bisericești

Despre predica preotului

Grija celui ce predică trebuie să fie nu cum își va arăta cunoștințele, înțelepciunea lui, darul lui de vorbitor, ci cum să poată mai bine mîngăia și lumina, cum să poată fi mai de folos credincioșilor care îl ascultă. De aceea e dator să cerceteze care este starea lor sufletească și care sînt năzuințele și vrerile lor. El trebuie să cunoască după ce însetează sufletul lor, cu ce va putea împlini cerințele lor duhovnicești. În înțeles mai larg grija unui predicator adevărat este cum va putea împrăștia mindria deșartă, făcărnicia, minciuna, lingușirea, necurăția, răutatea și orice alte fapte care înjosesc pe om — și cum va putea să facă să răsără în sufletele credincioșilor lumina dragostei de Dumnezeu și de aproapele, de tot ce este bun, frumos și nobil; cum va putea să i facă mai de omenie, mai buni, mai cinstiți, mai iubitori de bine și de frumos. Cu un cuvînt predicatorul adevărat nu se mulțumește numai cu altă că a spus o predică bine încheiată din punct de vedere omiletic și fără greșală. O predică spusă după toată rînduiala, cu moto, parte introductivă, tratare și încheiere pline de figuri oratorice, după tot tipicul artei retorice, dar pustie, fără viață și suflet, fără ca să fi împins spre acțiune nicio inimă, niciun gînd, nefiind întretăiată de emoție în așa fel încît credincioșii rămîn ca și înainte, reci, nepăsători, exprimînd prin atitudinea lor parcă: „Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sunt deșertăciune”.

Nu. Nu așa, ci după ce ți-ai terminat cuvîntul, cînd se stinge ca un vis ecoul glasului tău sub bolțile sfîntului lăcaș, privirea fiecăruia să-i fie mai vioaie, fața mai senină, gîndurile mai curate, toată ființa lor să fie încordată spre bine și să deschidă drum nou spre culmi de desăvîșire și pace, spre Dumnezeu iubirii și a toată bunătatea. Să-l trezești pe fiecare să vadă că în jur sunt oameni și muncă și flori și cîntec și spon de viață nouă, care îi cere și lui să muncească, să cînte, să învingă și bucurîndu-se să se simtă împăcat și fericit că face și el parte din marea familie a lui Dumnezeu și că nu lîncezește în somnul nepăsării și al egoismului necurat. Să știe ce are de făcut și să fie hotărît să facă și atunci vremea semănatului nu se va sfîrși fără îmbelsugate și bine cuvîntate rofuri.

Nu grija de ați arăta cumințenia ta trebuie să-ți călăuzească pașii spre amvon, ci dragostea de credincioși și dorul de a-i lumina și încălzi, scofînd învățăturile din adîncuri de convingere și dragoste. Fiecare frază să fie o scăpărare de lumină izvorîtă din credința și sinceritatea ta. Fiecare vorbă să fie o parte din tine, din comoara cea sfîntă a sufletului tău ales. Trebuie să avem de grijă să vorbim în așa fel încît credincioșii care ne ascultă să ne uite pe noi și să rămînă în față numai cu Dumnezeu, numai pe El să-l vadă, numai cuvintele Lui să le audă, bunătatea Lui s-o întrezărească, noi rămînînd doar ca un ecou al voinței lui Dumnezeu față de ei.

Deasemenea să nu uităm că amvonul e și catedra de unde ascultătorii învață nu numai cum să fie creștini buni, ci și oameni adevărați. Așa că și acum, să răspundim de aici odată cu lumina credinței și dragostea de muncă și bună rînduială, rîvna de a sprijini lupta pentru pace și a munci pentru o viață mai bună și mai fericită, pentru înaintarea poporului nostru.

Protos. I. Chira

ale celor două Patriarhii, de unde se poate urmări reciproc desfășurarea vieții religioase din cele două Biserici surori, relațiile dintre aceste Biserici se adîncesc tot mai mult și sunt tot mai vii. Prin adîncirea acestor relații, ele contribuie la cimentarea prieteniei între Republica Populară Română și U.R.S.S., între poporul român și marele popor sovietic.

Sofron Vlad

Preoții români din Transilvania luptători pentru drepturile și libertățile poporului

Este lucru știut că locuitorii Transilvaniei au fost pînă în veacul al XIV-lea oameni liberi, oamenii cu teritoriu și instituții proprii, cu administrație proprie și cu un drept public și particular propriu. Incepînd însă dela anul 1356 situația poporului român din Transilvania se schimbă radical.

Regii maghiari, cărora le-a reușit să subjughe acest teritoriu, au dăruit sate și moșii întinse unor particulari sau biserici romano-catolice, răpînd astfel proprietățile, bunurile și drepturile vechilor locuitori.

Boierimea romină din Transilvania, asuprită și despoiată de drepturi, pentru a-și salva privilegiile și proprietățile se catolicizează și apoi s-a maghiarizat. La sfîrșitul veacului al XV-lea procesul de catolicizare și maghiarizare a lor era încheiat.

Țăranii din Transilvania au ajuns iobagi. Iată cum este descrisă situația dureroasă a acestor țărani:

„De acum înainte Romînii cuprinși în masa cea mare a țăranilor, trebuiră să sufere toate mizeriile feudalității, toate asupririle unei nobilimi înzestrată cu mari libertăți, dar fără sentimente de dreptate față de țărani. Moșia țaranului era considerată ca moșia domnului său, fără ca țaranul să aibă dreptul de a-se strămuta dela un domn la altul. Intocmai ca o materie brută el era declarat inamovibil de pe moșia domnului său și condamnat la muncă perpetuă în folosul feudalului. Era silit să presteze cite 4—6 zile de lucru pe săptămînă, să dea a noua parte din slaba sa recoltă domnului său, să dea un anumit număr din produsul oilor, caprelor, porcilor, stupilor, care de regulă se luau pînă la jumătate și să mai dea diferite alte daruri de trei ori pe an.

În afară de acestea trebuia să dea preoților catolici sau luterani iarăși a noua sau a zecea parte din recolta sa, să plătească impozitele și sarcinile publice, să achite cheltuielile pentru întreținerea armatei active, cheltuielile pentru administrația comitatelor, întreținerea drumurilor și podurilor și diurnele deputaților. Moșia țăranilor se împărția adeseori între 8—10 copii și cu toate acestea fiecare din ei trebuia să facă servicii ca pentru o moșie întreagă. Funcționarii publici din Transilvania, care pînă la anul 1730 nu au avut altă plată decît amenzile și taxele ilegale, pe care le storceau prin abuzuri și fărâdelești de pe pielea oropsitului popor, au abuzat cît au voit de acești nenorociți. Țăranii erau puși la jug ca animalele, pedepsiți cu cite 50-100 bastoane, aruncați în lanțuri, trimiși și uitați în închisori, mutilați și uciși de domnii lor, care dispuneau de viața și moartea acestor sclavi. Nobilii aveau numai drepturi și țăranii numai îndatoriri. Nobilii erau scutiți de orice impozite și contribuțiuni, în timp ce țăranii erau condamnați prin lege ca ei niciodată să nu poată scutura jugul iobăgiei, să nu poată agonisi avere, să nu să poată apăra împotriva domnului lor, neavînd dreptul să-l cheme în judecată.

Religiunea ortodoxă era perpetuu persecutată de fanatismul religios al catolicilor, episcopi romîni tratați ca eretici și preoții făcuți iobagi, întocmai ca țăranii. Cler și popor era un sclav trîntit în pulbere și sortit să trăiască sub cel mai groaznic arbitru.” (N. Densușianu, *Revoluția lui Horia*, București, 1884, pp. 61-65).

Datorită acestor stări dureroase și inumane este cît se poate de firească și foarte explicabilă ura de moarte dintre țăranii asupriți și nobilii asupritori. O luptă înversunată între aceste două clase sociale a făcut să curgă veacuri de-a rîndul sînge mult pe întreg cuprînsul Transil-

vaniei. Țăranii, cu preoții lor, se înarmau cum puteau și încercau prin luptă să redobîndească drepturile pierdute, iar nobilii prin teroare, prin țepi și spînzurători înșirate dealungul drumurilor și prin pieți publice, căutau să-și mențină puterea și privilegiile.

În cursul veacurilor au fost mai multe răscoale împotriva nobilimii asupritoare. Cea dintîi mare răscoală țărănească a fost la anul 1437. Ea a cuprîns întreagă Transilvania și părți din Ungaria de astăzi. După trei ciocniri singeroase răsculații au fost învinși și măcelăriți. Nu se cunosc încă bine conducătorii acestei răscoale.

O a doua mare răscoală a țăranilor romîni și unguri e cea dela anul 1514, de sub conducerea lui Gheorghe Doja. În această răscoală a avut un rol important preotul român Laurențiu. Acest preot valah a organizat și a condus o armată întreagă de răsculați. Cu această armată el a ocupat Oradea și a pus stăpînire pe județele Bihor și Sălaj. Ni se spune că „se vedeau pînă la Budapesta flăcările castelelor aprinse” de răsculați.

După înfrîngerea răsculaților, popa Laurențiu a fost prins și adus la Cluj, unde a fost tras în țepă, iar trupul lui a fost aruncat în foc „și a fost fript ca un purcel”, după cum se exprimă un croniclear contemporan.

La anul 1599 țăranii din Transilvania s-au răscolat din nou împotriva nobililor exploatare. De sigur, ei au fost încurajați de data aceasta și de succesele lui Mihai Viteazul. Istoricul maghiar Szamoskösi afirmă că preoții și călugării valahi au fost aceia care au răscolat satele împotriva nobililor. Dieta dela 25 septembrie 1600, ținută la Lațfalău, a hotărît să ia măsuri severe împotriva preoților revoluționari și incendiatori din Transilvania. Acești preoți valahi să fie obligați să plătească toate daunele pricinuite de răsculați și apoi să fie scoși afară din țară.

Se vede că numărul preoților romîni răsculați împotriva nobililor a fost foarte mare din moment ce dieta a hotărît ca ei să plătească daunele revoluției.

În veacul al XVII-lea preoții valahi din Transilvania au dat ajutor prețios poporului, subjugat de data aceasta de către Turci. Din numărul mare al preoților care au luptat împotriva Turcilor amintim pe preotul Gheorghe din Ciurila, județul Turda-Arieș, despre care se spune că comanda o ceată de țărani, compusă din 600 luptători, pe la anul 1658-60. Acest preot, fiind prins de Turci, a fost tras în țepă împreună cu un frate al său la Făgăraș. S-au mai distins în luptele împotriva Turcilor proto-popul Chirilă din Hunedoara, ucis de Turci la Cristus, lingă Turda, proto-popul Simlon din Inău, episcopul Sava din Inău, etc.

Istoricul maghiar Marczali afirmă că o caracteristică a revoluției lui Horia este participarea multor preoți în urzirea, desfășurarea și conducerea ei. Acești preoți au fost pretutindenea agitatorii poporului, motiv pentru care un alt istoric maghiar afirmă că lingă fiecare rebel omorît trebuie să fie spînzurat și preotul valah.

Preoții satelor necăjite, cunoșteau de aproape suferințele oamenilor și nu puteau lipsi nici dela cea mai riscată încercare de a le ușura.”

Numărul preoților care au participat la această revoluție fle ca agitatori, curleri, predicatori, luptători, conducători de oaste, etc., e atît de mare încît ne este cu neputință să-i pomînim pe toți aici. Ne limităm să încrustăm pe acest scurt răboj doar pe cei mai însemnați.

Preotul Ioanăș Căran din Mesteacăn, a bine-

(Continuare în pag. 4)

O descoperire istorică

A făcut-o profesorul de istoria R.P.R. dela universitatea din Cluj, Dr. St. Pascu. E de importanță pentru istoria Bisericii ortodoxe din Transilvania, de aceea o semnalăm cetitorilor „Telegrafului Român”. Ne-a autorizat s-o facem, prin două epistole, una din 8 martie către subsemnatul, alta din 14 apr. c. către parohul magistrand din Ighișul Vechi, Andrei Eftimie.

Ne comunică în aceste epistole, că în arhivele Bistriței, a găsit hrisovul din Alba-Iulia 9 apr. 1557, al crătesei Ardealului, Isabela Zapolea, prin care ea ordona „tuturor nobililor, comișilor, castelanilor, provizorilor și celorlalți slujbași, de asemenea tuturor călugărilor și preoților romîni și cnezilor... supuși jurisdicției episcopiei romînilor, că Petru Petrovici, consilierul său, a numit pe călugărul Marcu episcop de lege grecească în episcopia Vadului, acordîndu-i venitele și foloasele cuvenite din vechime și de drept acelei episcopii.” Isabela confirma această numire și „porunceea tuturor celor de mai sus, să i-se supună episcopului de Vad, Marcu, și să-i dea ascultare și toate venitele ce i-se cuvin și obișnuiesc din vechime a se da episcopilor de Vad.”

Comunicarea harnicului savant clujean — prezintă două importanțe speciale:

1. Descoperirea sa dă încă o lovitură teoriei apărătorului unației Bunea, că ortodoxia ardeleană pînă la 1700 ar fi fost fără ierarhie canonic organizată. În cărțile sale: *Vechile Episcopii*, 1902, și *Ierarhia*, 1904, Bunea încercase să-i prezinte pe vlădicii vechi ai romînilor ortodocși ca pe niște pribegi fără scaune legale și stabile și fără succesiune canonică în ele. Iși sprijinea teoria între altele și cu lipsa episcopilor la Vad între 1550, cînd a fost numit Gheorghe, și 1574, cînd a fost așezat la Vad fostul mitropolit de Alba-Iulia, Eftimie. Din necunoașterea vreunui episcop de Vad între acești doi trăgea concluzia suprimării pe un timp între 1550 și 1574 a episcopiei Vadului. Concluzia i-o adoptaseră Iorga și Metes. Noi în Manualul unic de istoria bisericii romîne, elaborat pentru patriarhie în 1951-52, am respins-o din pură intuiție istorică. Iată, acum ni se verifică intuiția prin descoperirea întîiului document care o confirmă.

2. Din actul acesta rezultă în mod clar că episcopia Vadului exista din vechime și că erau fixate drepturi și venite pentru ea, recunoscute nu numai de credincioși, ci și de autorități, deși aceste autorități nu erau ortodoxe. Prin descoperirea acestui act se completează golul dela 1550-1574 și se vedește că succesiunea canonică a episcopatului ortodox român din Ardeal n-a fost întreruptă. Biserica ortodoxă romină din Ardeal a avut o organizare stabilă și a format sufletu credincioșilor ei în duhul ortodoxiei de pretutindeni. Acest suflet ortodox, plăsmuit în veacuri de trăire bisericească, nu s-a desbinat, prin desbinarea dela 1698-, ci a rămas acelaș la credincioșii din cele două „strane”. Desbinarea a fost pur administrativă. De aceea în 1948 credincioșii și clerul fost gr. catolic au revenit cu entuziasm la sînul Bisericii mame, ca toți să fie una așa cum una au fost înainte de 1698 sub păstoria episcopilor și mitropoliților ortodocși.

Mulțumim d. St. Pascu pentru descoperirea și comunicarea făcută. Ea luminează o parte din trecutul Bisericii noastre și ne întărește în lucrarea de desăvîrșire a reîntregirii bisericești, de unire a tuturor credincioșilor în jurul altarului strămoșesc.

St. Lupșa

„Fericii sunt făcătorii de pace,
că aceia fiii lui Dumnezeu se vor
chama”

Institutul teologic Universitar din Sibiu

— 1944—1954 —

Zece ani constituie un perioadă însemnată în istoria instituției noastre. Când privești peste cei 144 de ani din existența acestui venerabil așezământ de cultură teologică parecă nu întâlnești decît un atît de plin în realizări ca cel dintre 1944—1954. Această decadă ne surprinde în plin progres. Dacă cumpănim asupra antecedentelor vom constata că acela care a înzestrat școala sibiiană cu condițiile de prestigiu și posibilitățile de dezvoltare actuală a fost I. P. S. Mitropolit Nicolae. Datorită purtării de grijă a I. P. S. Sale s-au împlinit toate condițiile pentru ca Institutul să stea la înălțimea la care s-a ridicat Biserica Ardealului prin apostolatul și lupta consecventă a Păstorului ei. Prin chemarea făcută în ajunul lui 1944 Mitropolitul Nicolae vestește că în viața Institutului trebuie să sosească „plinirea vremii”. Dacă „vremea aceea” a sosit în parte mai înainte, cuvîntul s-a făcut trup în deplină măsură în zilele patriarhului Justinian, prin Legea de organizare a învățămîntului teologic din 1948. De atunci Academia devine Institut teologic de grad universitar, care conferă pe lingă titlul de licență în teologie, certificat de definitivare și promovare pentru preoți.

Și astfel în Institut se întilnesc studenți și preoți veniți de pe meleagurile scîldate în apele line ale Mureșului, de la Bălgradul reînțregirii și pînă la gurile bătrînului Olt, pentru a chibzui împreună cu descălii lor ce e rău, să lepede de la dinții și cum să sprijinească poporul pe calea marelor reforme cari se înlătuiesc sub ochii noștri și să facă din biserică un vast laborator de îndrumare a credincioșilor pe calea mîntuirii sufletești.

Datorită noii reforme a învățămîntului teologic din 1952, Institutul teologic din Sibiu devine singurul Institut pentru pregătirea slujitorilor la altar și îndrumarea clerului din întreg Ardealul și Banatul. De atunci el trece sub directă purtare de grijă a I. P. Sf. mitropolit Nicolae și Vasile și a Prea Sf. Andrei al Aradului, Nicolae al Clujului și Valerian al Oradiei, cari veghează cu toată desinteresarea ca fondul ortodox al Institutului să nu se știrbească cu nimic. La rîndul lor profesorii se străduiesc zi de zi să traducă în fapt îndatoririle pe cari înalții ierarhi le-au statornicit în calitate de părinți sufletești ai familiei noastre spirituale.

Institutul teologic din Sibiu e statornicit pe temeliiile lui firești, sub oblăduirea bisericii, iar binefacerea acestei așezări a trecut dincolo de hotarele celor două mitropolii, atunci cînd facultăți de teologie din cadrul universităților, au trecut în seama bisericii, și s-au așezat pe baze noi, pentru prima oară sub ocrotirea bisericii și directă conducere a sinoadelor ei.

Institutul teologic nu poate fi despărțit de marea personalitate a I. P. S. Mitropolit Nicolae. Priviți numai capela, acel juvaer al sufletelor și o neperitoare realizare artistică, în care se predică virtuțile evanghelice în prezența zilnică a mărinimosului ei ctitor. Treceți în bibliotecă Institutului și veți vedea că și acolo bate un duh de înaltă, numărați scrierile arătoase și bogate în pagini, scoase din tiparnița I. P. S. Mitropolit Nicolae și vă veți minuna de această rodire fără seamăn, după expresia I. P. S. Patriarh Justinian; „modele de tipărituri ca prezentare și contribuție serioasă la cultura teologică”. Ieșiți în curtea Institutului căci și acolo îl veți vedea pe I. P. S. Nicolae slîndu-se să adauge un spor de viață nouă la tinerețea studenților teologi. Cuvîntul Său măsurat și înde-

lung gîndit, avînd o curgere domoală, dar vioi colorată, edifică și desfînde. Intrați în sălile de cursuri că și acolo veți vedea cit de mult a imprimat I. P. S. Sa, școlii pe care o patronază, propria-i personalitate. Dacă n-ar fi să pomenim decît pe acești 10 ani — 1944—1954 — din activitatea I. P. S. Sale și ar fi destul ca mitropolitul Nicolae să rămînă un mare deschizător de drum în istoria Institutului nostru.

Suntem bucuroși să constatăm că statul are — prin Ministerul Cultelor — o contribuție substanțială la bunul mers al Institutului, de la dîntii ministru din regîmul de democrație populară și pînă la academicianul și prof. universitar Dl. Ministru N. Constantinescu-Iași. Aceasta atît prin acordarea tuturor drepturilor de organizare sub oblăduirea Bisericii, cit și prin sprijinirea morală și materială a Institutului, prin salarizarea personalului didactic, administrativ și de serviciu, burse pentru studenți și subvenții pentru cheltuieli de întreținere.

Cu ce au răsplătit profesorii și studenții grațitudinea bisericii și a Statului? În calitate de rector între anii 1946—1952 consider de un obligament a sintetiza aici cîteva aspecte din cadrul muncii lor. Răspunzînd îndatoririlor lor fiecare profesor a publicat mai multe lucrări de specialitate, de multeori ei s-au înfrățit la muncă colectivă, b. o. în masivul volum: „Biserica și problemele vremii”, Sibiu 1947, sau în număratele Anuare ale Institutului. Toți au colaborat la diferite reviste și ziare. Nouă dintre profesori au fost redactori și directori de reviste. Profesorii au ieșit și în afară de școală dezvoltînd o activitate culturală însemnată. În fiecare an s-au organizat cicluri de conferințe, tratîndu-se probleme de actualitate. În anul 1946 profesorii s-au prezentat în frunte cu rectorul și împreună cu studenții în mai multe sectoare ale orașului Sibiu, cerînd sprijinul populației pentru frații năpăstuiți de secetă ai Moldovei. S-au colectat alimente și îmbrăcăminte. Cu toții au luat parte la plasarea copiilor din Moldova.

În ziua de 11 iunie 1948 s-a comemorat în mod deosebit revoluția din 1848. În clădirea Institutului, sindicatul corpului didactic al școlii, a aranjat o expoziție publică, a anului 1848, cuprinzînd: stampe, picturi, cărți, arme, drapele și alte multe obiecte din anul 1848. S-au cultivat intensiv relațiile romîno-sovietice, prin cursuri de limba rusă, conferințe etc. și s-a participat activ la lupta pentru instaurarea unei păci trainice și drepte în lume. Semnalăm doar că numai în anul 1952 echipa culturală de luptă pentru pace a Institutului a dat 6 reprezentații în orașul Sibiu, la cererea publicului. Unul dintre profesori este președintele Comitetului de luptă pentru pace din centrul mitropoliei. Toți profesorii au gata manuscrisele manualelor disciplinei pe care o predau. Un colectiv de 7 profesori lucrează la comentariul Sfîntei Scripturi. Colectivul are, pînă acum, gata comentate 45 de cărți biblice. Deasemenea profesorii au ținut cursurile de îndrumare pentru clerul din mitropolia Ardealului...

Instrucția și educația, pe care ne-au încredințat-o cu un apel sever la slujba de răspundere înalții noștri ierarhi nu-și va ajunge ținta dacă se va restrînge la un șir de lecții, fie chiar binefacute, de unul sau de altul dintre profesori. Abia atunci vom culege flori și roade îmbelșugate cînd și studentul se integrează total în sfera de preocupări și interese ale dascălilor lor. Putem afirma fără riscul de a exagera că în decada 1944—1954 studentul teolog a învățat nu numai meșteșugul de a lucra ci s-a încadrat deplin în realitățile vieții și în marile îndatoriri ale reformelor de azi.

În acești 10 ani studenții noștri au fost în-

Preoții romîni din Transilvania...

(Urmare din pag. 3)

cuvîntat adunarea dela 31 octomvrie 1784, roșînd rugăciuni pentru buna reușită a lucrului care avea să înceapă. Acest preot a fost omorît apoi de nobili.

Preotul Gheorghită Nicula din Albac și Ioan Cocan din Pîclișa au fost căpitani în Oastea lui Horia.

Popa Dumitru din Certej a însoțit și la Viena și la luptă pe Horia, iar preoții Todor din Albac, Simion din Vlădești Rîmetului, Irimie din Rîmet sau Ponor, Ioan din Vingard, Simion Gavrilă și Gherasim și Petru Iancu din Lupșa, iau parte activă la revoluție. Preotul Gavrilă Sulariu din Mogoș mergea în fruntea trupei, purtînd drept steag o cruce roșie mare de un stinjen și jumătate.

În ultimatul pe care Horia l-a dat nobililor, cere să i se răspundă pînă la data de 14 noiembrie, iar răspunsul să fie adus la omul lui de încredere, preotul Dănilă din Cristior.

În județul Cluj e amintit preotul Vasile din Pintic, care pregătea revoluția, fapt pentru care nobilii au cerut mai tîrziu „să fie dat morții fără milă”.

Sunt sute de preoți care au adunat bani care au plecat ca soli ai lui Horia în Maramureș, în Țara Romînească, în Moldova, care au vestit prin sate și orașe poruncile lui Horia, fapte pentru care au îndurat apoi anchete umilitoare, bătaie, prădări, temniță și chiar moarte, ca bună oară preotul Ioan din Bedeleu, tras în țepă la Cluj, preotul Constantin Turcu din Crisior, preotul Gheorghe din Corbești, preotul Lupu din Zam, preotul Mihai din Ghelmar, etc. etc.

Contribuția de jertfă a preoților valahi din Transilvania, pentru dreptatea și libertatea poporului este deci cum nu se poate mai mare, alcătuiind o pagină de glorie cum rar se găsește la alte popoare și la alte confesiuni. Într-adevăr, clerul romînesc din Transilvania s-a identificat întotdeauna pînă la sfînta mucenicie cu idealurile și cu viața credincioșilor pe care i-a păstori. Cînd credincioșii au fost liberi, s-au bucurat deopotrivă de aceste libertăți și preoții, iar cînd credincioșii au fost iobași, alături de ei au iobăgit și preoții lor. Cînd credincioșii au fost asupriți și întemnițați cel dîntii care au fost legați în lanțuri și aruncați în închisori au fost preoții valahi. Cînd credincioșii s-au ridicat și au încercat prin diferite răscoale să-și recîștige drepturile și libertățile pierdute, întotdeauna alături de ei și uneori chiar în fruntea lor, au fost preoții valahi.

Preoții de astăzi n-au decît să meargă înainte pe drumul trasat de înaintași și anume: de a fi mereu alături de credincioși și împreună cu ei la muncă și la luptă pentru o viață mai bună, de a fi alături de toți aceia care vor binele poporului, și împotriva tuturor exploataților, împotriva dușmanilor libertății și ai dreptății milioanelor de muncitori.

Pr. Sp. Cindea

rolați în rîndurile cele dîntii ale luptătorilor pentru marile idealuri.

Inițial stătător al Bisericii noastre I. P. S. Patriarh Justinian, le-a afirmat cu tărie principiile de acțiune în Pastoralale pe care le-a trimis, b. o. mai nou din prilejul festivalului tineretului, din București, iar studenții noștri s-au încadrat activ în această îndrumare, atît în interiorul Institutului cit și afară de hotarele școlii.

Bazați pe realizările multiple din acest deceniu de libertate și reforme democratice ne angajăm a nizu tot mai sus, a ne intensifica activitatea în toate domeniile. Și astfel nu vom desmînti cu nimic nici nădejdiile cari, și de acum înainte, se leagă de viitoarea noastră slujire a bisericii și patriei.

N. NEAGA,

profesor la Institutul teologic